

Sobre ampolles mig buides o mig plenes

PERE GRAU

Un bon amic m'escrivi comentant la inflació de «veus planyívoles que no paren de doldre's de la nostra trista situació lingüística» i que més d'un exclama «de què serveix precisar l'ús dels pronoms febles si al carrer tothom parla castellà». Aquesta darrera observació m'ha arribat al voraviu, i també voldria dir-hi la meua, encara que no convenci els sants impacients.

Per començar, no hi ha cap llengua que tingui garantia d'eternitat; però el diguem-ne *nivell crític del català*, per a arribar a la seva extinció, hauria de baixar a cotes que, ara per ara, per al català són impensables. L'any 101 aC el cònsol romà Màrius va derrotar uns cent mil invasors cimbres a prop de l'actual Vercelli. Els pocs milers de supervivents van esdevenir pagesos a la regió del Vèneto. I avui, vint-i-un segles després, i a pesar del pas continu d'altres onades invasores i de guerres incomptables, al voltant de Verona hi ha alguns milers de descendents d'aquells cimbres que continuen parlant el seu idioma. I és que extingir una llengua és sols factible si, d'aquells que la parlen, una aclaparadora majoria se n'aparta. ¿Passa, això, a la nostra terra? No crec que ningú pugui pensar-ho. És la situació del català realment tan dolenta? Depèn de com ens ho mirem.

Com cantava Raimon, «venim d'un silenci antic i molt llarg». I, ja abans d'aquest silenci, hem hagut de suportar més patacades que no pas altres pobles, més feliços o menys problemàtics. Afegim-hi que la demografia mai no ens ha estat gaire favorable i que sovint hem jugat el paper del blat entre les rodes de molí d'Espanya i de França. Si tenim en compte aquests factors i hi afegim la relació de forces que ens continua essent desfavorable, jo diria que l'actual situació (i no sols per la llengua, però sobretot per aquesta) no l'hauríem pas de considerar com una estada al servei intensiu d'urgències abans que algú ens estengui el certificat de defunció, sinó, ben al contrari, com una llarga convalescència després

d'una forta recaiguda, i saber veure que va per millor camí del que es pensa el malalt, que somica i que ja voldria tenir una fortalesa que potser mai no ha tingut en la mesura que ell voldria.

Si amb el nou Estatut els drets de la nostra llengua són almenys equiparats als del castellà, no tindrem el Ferrari que molt somien però la cilindrada del nostre motor ens permetrà una velocitat superior a la que hem tingut fins ara, ni que només la puguem augmentar de mica en mica. Però tot compta.

Ha claudicat el nostre jovent? Solament ho ha fet, potser, aquella part que, de tota manera, «passa» de la cosa pública i que es desentén de tot allò que va més enllà del seu petit horitzó personal. En canvi, si tenim en compte la foscor de què venim, la quantitat de gent jove que defensa la nostra llengua i la nostra terra és miraculosament gran. A la meua manera de veure, l'exagerat pessimisme de molts és gairebé un insult per a l'entusiasme i la dedicació de tants joves catalans que no abdiquen de la seva personalitat ni de la seva llengua malgrat que s'enfonsi el món.

Aquests joves (que seran potser els que faran un dia un altre pas endavant en l'ampliació de la nostra sobirania) són els fidels continuadors d'aquells homes que en els moments més negres de la nostra pàtria no van preguntar si tenia sentit de precisar l'ús dels pronoms febles, sinó que, cadascun a la seva manera, van acceptar el desafiament i van posar els fonaments per a l'edifici que continuem bastint tots. No cal esmentar gaires noms; tots els sabem (o els hauríem de saber) de cor: els Riba, Soldevila, Espriu, Triadú, Tasis, Aramon i tants i tants d'altres. Tots tenien més temors (i més justificats) dels que ara puguem tenir nosaltres; però no van acceptar mai que l'ampolla buida fos l'estat irreversible i definitiu per a la nostra llengua i per a les nostres institucions, i van adaptar per a ells, canviant només el nom del país, l'ordre del dia de l'almirall Nelson a Trafalgar: «Catalunya espera que cadascú com-

pleixi el seu deure.» I ho van fer a pesar del risc personal que això suposava per a gairebé tots ells. Aquell risc (presó, exili, multes, prohibició d'exercir ofici, etc.) ja no el té ningú. I, igual que sense la feina d'aquells homes avui la situació política i cultural dels catalans seria molt galdosa, per no dir catastròfica, si els que ara vivim no fem cadascun allò que bonament pot, sense derrotismes impacients, les generacions dels nostres néts i besnéts tindrien tot el dret a retreure'ns-ho. Per això, qui pugui i en sàpiga, que continuï polint la llengua de tots. Sense defalliments. Sense vacil·lacions, que no ens porten enlloc. Tornant a picar pedra una vegada i una altra, sempre que calgui.

Fa cinquanta anys, jo era un d'aquells joves que (com molts d'avui) contemplava amb admiració la lluita esforçada i callada dels nostres capdavanters, m'arreglerava darrere seu per posar-hi també una petita engruna de suport. Una d'aquestes meves engrunes va ser un poemeta que va guanyar l'englantina a Mèxic l'any 1957 i que acabava amb uns versos que deien:

*Vora la mar, jo sé una terra dura
que s'ha salvat, voltada de perills
perquè no ha desertat de l'aventura,
l'amor amb desmesura dels seus fills.*

Sants i impacients compatriotes, no em feu quedar ara malament, ara que tenim tantes més eines que no pas llavors. No en dubteu: l'ampolla es va omplint. No tan de pressa com voldríem, però Déu n'hi do. Només si cadascun de nosaltres es deixés guanyar per pors i dubtes, permetríem que «els altres» guanyessin. ♦

